



DWW-001-014306

Seat No. _____

M. A. (Sem. III) (CBCS) Examination

May / June – 2015

Sanskrit : Paper-ECT-03

(Vedantshastra)

(1) उपनिषद् विद्या

(2) उपनिषद् अर्थ, वर्ण्य विषयाः मुख्य उपनिषद् केनोपनिषद् – संपूर्ण

(3) माण्डूक्योपनिषद् – प्रकरण-9 to ४.

Faculty Code : 001

Subject Code : 014306

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

- १ क्रीष्णपत्र ओक पर सविस्तर नोधे लपो : १४
- 1 Write a detailed note on any **one** : 14
- (१) “कठोपनिषद्” शीर्षकस्य महत्त्वम् ।
- (२) ‘उपनिषद्’ शब्दस्य विविधाः अर्थाः एवं मुख्य वर्ण्यविषयाः ।
- (३) बृहदारण्यके याज्ञवल्क्य-मैत्रेयीसंवादः ।
- २ (अ) क्रीष्णपत्र ओ श्लोकानो आवश्यक विवरण सह अनुवाद करो : १०
- 2 (A) Translate any **two** verses with necessary notes : 10
- (१) यन्मनसा न मनुते येनाहुर्मनो मतम् ।
तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते ॥
- (२) यस्यामतं तस्य मतं मतं यस्य न वेद सः ।
अविज्ञातं विज्ञानतां विज्ञातमविज्ञानताम् ॥
- (३) अथेन्द्रमब्रुवन्मधवन्नेतद्विजानीहि किमेतद्यक्ष-
मिति तथेति तदभ्यद्रवत्तस्मात्तिरोदधे ॥
- (४) तद्ध तद्धनं नाम तद्धनमित्युपासितव्यं स य
एतदेवं वेदाभि हैनं सर्वाणि भूतानि संवाच्छन्ति ॥

- ૨ (બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક ઉપર નોંધ લખો : ૧૦
- 2 (B) Write notes on any **one** of the following : 10
- (૧) કેનોપનિષદિ ઉમાહૈમવતી આખ્યાનમ્ ।
- (૨) કેનોપનિષદિ બ્રહ્મનિરૂપણમ્ ।
- ૩ (અ) કોઈપણ બે શ્લોકોનો આવશ્યક વિવરણ આપી અનુવાદ કરો : ૧૦
- 3 (A) Translate any **two** verses with necessary notes : 10
- (૧) ભોગાર્થ સૃષ્ટિરિત્યન્યે ક્રીડાર્થમિતિ ચાપરે ।
દેવસ્યૈષ સ્વભાવોઽયમાપ્તકામસ્ય કા સ્પૃહા ॥ (૧-૯)
- (૨) કલ્પયત્યાત્મનાત્માનમાત્મા દેવઃ સ્વમાયયા ।
સ એવ બુદ્ધ્યતે ભેદાનિતિ વેદાન્તનિશ્ચયઃ ॥ (૨-૧૨)
- (૩) અસતો માયયા જન્મ તત્ત્વતો નૈવ યુજ્યતે ।
વન્ધ્યાપુત્રો ન તત્ત્વેન માયયા વાપિ જાયતે ॥ (૩-૨૮)
- (૪) આદાવન્તે ચ યન્નાસ્તિ વર્તમાનેઽપિ તત્તથા ।
ચિત્તથૈઃ સદૃશાઃ સન્તોઽવિતથા ઇવ લક્ષિતાઃ ॥ (૪-૩૧)
- ૩ (બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે ઉપર નોંધ લખો : ૧૦
- 3 (B) Write a notes on any **two** of the following : 10
- (૧) તૈત્તિરીયોપનિષદિ આનન્દમીમાંસા ।
- (૨) મુણ્ડકોપનિષદિ કર્મકાણ્ડનિન્દા ।
- (૩) જાગૃતાવસ્થાઃ ।
- (૪) તુર્યાવસ્થાઃ ।
- ૪ નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર આપો : ૬
- 4 Attempt the following questions in **one** or **two** lines : 6
- (૧) ઉત્તિષ્ઠત જાગૃત પ્રાપ્ય વરાન નિબોધત । નો અર્થ શું ? કયા ઉપનિષદ્નું વાક્ય છે ?
- (૨) નચિકેતાખ્યાન કયા ઉપનિષદ્માં આવે છે ? યમ તેને કેટલા વરદાન આપે છે ?
- (૩) પ્રશ્નોપનિષદ્માં પ્રશ્નકર્તા શિષ્ય કોણ છે ? તે કેટલા પ્રશ્નો પૂછે છે ?
- (૪) તૈત્તિરીયોપનિષદ્માં કુલ કેટલી વલ્લી છે ? તેના નામ આપો.
- (૫) માણ્ડુક્યોપનિષદ્ કયા વેદ સાથે સંકળાયેલું છે ?
- (૬) કેનોપનિષદ્નું અન્ય નામ શું મળે છે ?

- ૫ નીચેનામાંથી કોઈપણ દશનાં યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર આપો : ૧૦
- 5 Attempt any ten MCQ given below : 10
- (1) તૈત્તિરીયોપનિષદિ શીક્ષાવલ્લી: ક્રમ: ?
 (A) પ્રથમ: (B) દ્વિતીય:
 (C) તૃતીય: (D) ચતુર્થ:
- (2) શ્વેતાશ્વતરોપનિષદ્ કસ્ય અન્તર્ગત: વર્તતે ?
 (A) શુક્લયજુર્વેદ: (B) કૃષ્ણયજુર્વેદ:
 (C) સામવેદ: (D) ઋગ્વેદ:
- (3) કેનોપનિષદ્ શાન્તિમન્ત્ર ?
 (A) ઐં ભદ્રં કર્ણેભિઃ.....
 (B) ઐં સ્વસ્તિ નઃ ઇન્દ્રો.....
 (C) ઐં આપ્યાયન્તુ મમાઙ્ગાનિ....
 (D) ઐં તત્સત્.....
- (4) કેનોપનિષદિ કતિ ખણ્ડા: ?
 (A) ત્રિણિ (B) ચત્વારિ
 (C) પંચ (D) ષષ્ઠ:
- (5) માંડૂક્યોપનિષદ્ ઉપર કોની કારિકાઓ મળે છે ?
 (A) સાયણ (B) વલ્લભ
 (C) ગૌડપાદ (D) શંકરાચાર્ય
- (6) માંડૂક્યોપનિષદ્ના દ્વિતીય પ્રકરણાનું શું નામ છે ?
 (A) અદ્વૈત (B) વૈતથ્ય
 (C) આગમ (D) અલાતશાન્તિ
- (7) ઉપનિષદ્ શબ્દમાં “ઉપ” એટલે શું ?
 (A) ઉપર (B) નીચે
 (C) ઉર્ધ્વ (D) પાસે
- (8) યજુર્વેદ સંહિતાના ચાલીસમાં અધ્યાયરૂપે કયું ઉપનિષદ્ આવે છે ?
 (A) બૃહદારણ્યક (B) કેન
 (C) ઈશાવાસ્ય (D) પ્રશ્નોપનિષદ

- (9) માંડૂક્યોપનિષદ્ શીર્ષકમાં ‘‘મંડૂક’’ નો સરળ અર્થ શું ?
 (A) માંડવો (B) દેડકો
 (C) મુંડન (D) કોણ
- (10) શૈવ અને સાંખ્ય મતનું પ્રતિપાદન કરનારું કયું ઉપનિષદ્ છે ?
 (A) શ્વેતાશ્વતર (B) કેન
 (C) મુંડક (D) પ્રશ્નોપનિષદ્
- (11) આત્મના વિન્દતે વીર્યં વિદ્યયા વિન્દતે _____
 (A) ઔષધમ્ (B) અમૃતમ્
 (C) આરોગ્યમ્ (D) ધનમ્
- (12) કેનોપનિષદ્માં ‘તદ્વન’ સંજ્ઞા કોના માટે છે ?
 (A) જીવ (B) જગત
 (C) બ્રહ્મ (D) સ્વર્ગ
-